

การขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น*

Community Enterprise Movement to Become Social Enterprise in Nongruea District, KhonKaen Province

นิมิตร บุญเป็ง, ชมภูนาฏ ชมพูพันธ์, เชิดเกียรติ กุลบุตร และสาวภา สุขประเสริฐ
Nimitr Bunpeng, Chomphunat Chomphuphan, Cherdkiat Kulabutr
and Saowapa Sukprasert
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Loei Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nimitrb14@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ค้นหาวิธีการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม 2) ประเมินผลการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์ และประเด็นประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยเทคนิค SWOT จำนวน 60 คน และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบประเมิน จำนวน 120 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลวิธีการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส และคนพิการ การส่งเสริมการเข้าถึงอาหารสุขภาพและพลังงานทางเลือก การส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชน และการส่งเสริมการจัดการขยะที่เป็นมลพิษอย่างเป็นระบบ 2) ด้านรูปแบบการดำเนินการที่เกิดความยั่งยืนทางการเงิน คือ การพัฒนาตลาดกระจายสินค้า การพัฒนานวัตกรรมและการพัฒนาแหล่งเงินทุน 3) ด้านกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ การจัดการค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเป็นธรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ของพนักงานและสมาชิก การลดการใช้สารเคมี การส่งเสริมการปลูกพืชทดแทน การอนุรักษ์พืชพันธุ์ สัตว์ และการส่งเสริมการจัดการขยะที่เป็นมลพิษ

*ได้รับบทความ: 26 มิถุนายน 2561; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2561

Received: June 26, 2018; Accepted: December 20, 2018

อย่างถูกลักษณะ 4) ด้านเป้าหมายการคืนผลกำไรกลับคืนสู่สังคม คือ การบริจาค การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และการจัดกิจกรรมสันตนาการ และ 5) ด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือ การให้สมาชิกตรวจสอบกันเอง การชี้แจงรายละเอียดต่อสหกรณ์ และการส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักกฎระเบียบ ความรับผิดชอบ และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

2. ผลการประเมินการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.27$, S.D. = .14)

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน; วิสาหกิจเพื่อสังคม; การขับเคลื่อน

Abstract

These object of the research were 1) to seek the strategy for driving a community enterprise into a social enterprise, and 2) to evaluate for driving a community enterprise into a social enterprise. Using the research with the qualitative data were collected by interview, issues for workshop with SWOT of 60 people, and quantitative data were collected by questionnaire samples were 120 people. The data were analyzed by content, mean and standard deviation.

The research found that:

1. A strategy for driving a community enterprise into a social enterprise by five characters of social enterprises were 1) the social and environmental goals were the strategies for promoting the employment of the elderly, the underprivileged and the disabled, the access to health food and alternative energy, the people's learning in the community and the systematic waste management. 2) The financial sustainability was the strategies for production distribution market development, innovation development and development of funding sources. 3) The social and environmental friendly production processes were the strategies for the management compensation and benefits fairly, the promoting the learning of employees and members, the reduction the using of chemicals, the promotion of alternative crops, the conservation of vegetation and animals and the promotion of waste management was a properly polluted waste. 4) The goals of returning profits back into society were the strategies for the donation, the public service activities and the leisure activities. And 5) the good governance management was the strategies

for the giving members to checking friendly, the detailed explanation to the cooperative and the promotion for members to know the rules, responsibility and using resources worthily.

2. The result of the community enterprise movement for being social enterprise was in the moderate level by overview ($\bar{x} = 3.27$, S.D. = .14).

Keywords: Community Enterprise; Social Enterprise; Movement

1. บทนำ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจหลายครั้ง จึงกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจเน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจสังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน ดังนั้น จึงมีการออกกฎหมาย ว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (Secretariat Office of Community Enterprise Promotion Board, 2005) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน (Office of the National Economic and Social Development Board, 2010) ปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนวิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนแล้วนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2548 จนถึง

ปัจจุบัน ทั้งสิ้น 73,395 แห่ง มีจำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 1,283,554 ราย (Chaiumporn, 2015)

การดำเนินการขององค์กรภาคเอกชน เพื่อเพิ่มความรับผิดชอบต่อสังคม มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ อันแสดงถึงเจตนารมณ์ของผู้ประกอบการและองค์กรที่จะเข้ามาช่วยในการพัฒนาชุมชน สังคม ควบคู่ไปกับการประกอบธุรกิจ เริ่มด้วยกิจกรรมซึ่งอาจเรียกว่าเป็น “ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR)” แล้วพัฒนาต่อมาเป็น “การเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสังคม (Corporate Social Engagement)” ซึ่งทั้ง 2 ประการยังคงเป็นกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสังคมขององค์กรหรือธุรกิจที่ดำเนินการเพื่อแสวงหาผลกำไรเป็นหลัก ปัจจุบันได้มีพัฒนาการของการดำเนินการเพื่อพัฒนาสังคมอีกรูปแบบหนึ่งเรียกว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE)” เป็นเครื่องมือช่วยลดปัญหาทางสังคม ชุมชน โดยช่วยลดช่องว่างระหว่างกลุ่มคน ทำให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้น และช่วยลดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้อย่างมีเหตุผลและยั่งยืน โดยเป็นกิจการที่มีรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่มีเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหา

รวมถึงพัฒนาชุมชนสังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นหลักไม่ใช่ธุรกิจที่มีเป้าหมายหลัก เพียงแค่ทำกำไรสูงสุดให้แก่เจ้าของหรือผู้มีส่วนได้เสียเท่านั้น (Siriphattrasophon, 2015)

วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น มีจำนวนทั้งสิ้น 2,194 แห่ง (Secretariat Office of Community Enterprise Promotion Board, 2014) ส่วนที่อำเภอหนองเรือมีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จำนวน 133 วิสาหกิจชุมชน มีจำนวนสมาชิกรวม 1,713 ราย ซึ่งเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการนำมาใช้แปรรูปผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายรูปแบบ อีกทั้งยังมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มีการจ้างแรงงานผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนมีการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ให้กับชุมชนอีกด้วย (Secretariat Office of Community Enterprise Promotion Board, 2014) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อให้ทราบถึงแนวทางและกลวิธีในการขับเคลื่อนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหากลวิธีในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อประเมินผลการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัย ทั้งการศึกษเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น 6 กลุ่มๆ ละ 10 รวมทั้งสิ้น จำนวน 60 คน ส่วนการประเมินผลใช้กลุ่มทดลอง จำนวน 120 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบสังเกต และประเด็นประชุมเชิงปฏิบัติการ ด้วยเทคนิค SWOT ส่วนเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบประเมิน
3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ คือ เชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ส่วนปริมาณ ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการค้นหากลวิธีการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ตามลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส และคนพิการ การส่งเสริมการเข้าถึงอาหารสุขภาพและพลังงานทางเลือก การส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชน และการส่งเสริมการจัดการขยะที่เป็นมลพิษอย่างเป็นระบบ 2) ด้านรูปแบบการดำเนินการที่เกิดความยั่งยืนทางการเงิน คือ การพัฒนาตลาดกระจายสินค้า การพัฒนานวัตกรรม และการพัฒนาแหล่งเงินทุน 3) ด้านกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ การจัดการค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเป็นธรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ของพนักงานและสมาชิก การลดการใช้สารเคมี การส่งเสริมการปลูกพืชทดแทน การอนุรักษ์พืชพันธุ์สัตว์ และการส่งเสริมการจัดการขยะที่เป็นมลพิษอย่างถูกลักษณะ 4) ด้านเป้าหมายการคืนผลกำไรกลับคืนสู่สังคม คือ การบริจาค การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และการจัดกิจกรรมสันตนาการ และ 5) ด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือ การให้สมาชิกตรวจสอบตนเอง การชี้แจงรายละเอียดต่อสหกรณ์ และการส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักกฎระเบียบ ความรับผิดชอบและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

2. ผลการประเมินผลการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีความคิดเห็นต่อการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.27$, S.D. = .14) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการดำเนินการที่เกิดความยั่งยืนทางการเงิน ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = .30) รองลงมา คือ ด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ($\bar{x} = 3.57$, S.D. = .31) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านเป้าหมายการคืนผลกำไรกลับคืนสู่สังคม ($\bar{x} = 2.88$, S.D. = .20)

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการค้นหากลวิธีการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

1. เป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต้องมีกลวิธีหรือวิธีการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งกลวิธีเหล่านั้น ได้แก่ การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส และคนพิการ การส่งเสริมการเข้าถึงอาหารสุขภาพและพลังงานทางเลือก การส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชน และการส่งเสริมการจัดการขยะที่เป็นมลพิษอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ลักษณะสำคัญของการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมต้องมีเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ผลกำไรสูงสุด กิจกรรม

เพื่อสังคมมีการผลิตสินค้าและบริการที่ต่อเนื่อง แตกต่างจากองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่มีเป้าหมาย คือ การใช้จ่ายเงินเพื่อการกุศลหรือกิจกรรมให้คำปรึกษา เช่น มูลนิธิต่างๆ ที่มีรายได้หลักจากการรับบริจาคเงิน แต่กิจการเพื่อสังคมนั้น ต้องมีส่วนร่วมโดยตรงในการผลิตสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้กิจการดำรงอยู่ได้ ฉะนั้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องมีกลวิธีหรือวิธีการดำเนินกิจการของตนโดยมีเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก เป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จะพัฒนาหรือขับเคลื่อนไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม จำเป็นต้องมีการสร้างงานให้กับผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส คนพิการ ในชุมชนเสียก่อน มีรายได้จากกลุ่มที่ได้หยิบยื่นโอกาสในการสร้างอาชีพ ส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชน ส่งเสริมการเข้าถึงอาหารสุขภาพและพลังงานทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการดูแลสุขภาพการธรรมชาติ จัดการขยะที่เป็นมลพิษต่อชุมชนอย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีการนำผลกำไรจากการประกอบกิจการไปสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน เช่น การสาธารณสุข ที่พักอาศัย การกู้ยืมฉุกเฉิน เป็นต้น จึงจะสามารถไปสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ (Pasutinun, 2017)

2. การดำเนินการที่เกิดความยั่งยืนทางการเงิน โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องมีกลวิธีหรือวิธีการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม กลวิธีเหล่านี้ ได้แก่ การพัฒนาตลาดกระจายสินค้า การพัฒนานวัตกรรมและการพัฒนาแหล่งเงินทุน ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า จำเป็นต้องอาศัยรายได้หลักจากการดำเนินธุรกิจ

เป็นสำคัญ ทั้งการจำหน่ายสินค้า การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ ที่เป็นแบบให้เปล่า ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องมีการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนในการสร้างเครือข่ายในการจำหน่ายสินค้า การออกงานแสดงสินค้าตามหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนจำเป็นต้องการอาศัยทุนในการพัฒนานวัตกรรมใหม่ เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานเทียบเท่ากับธุรกิจขนาดกลาง เพื่อให้สามารถสร้างรายได้หลักจากการจำหน่ายสินค้า พึ่งพาตนเองได้ จำเป็นที่จะต้องมีการเข้าถึงเงินทุนดอกเบี้ยต่ำจากแหล่งทุนต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน หรือทั้งที่เป็นเงินสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ แหล่งทุนสนับสนุนจากภาครัฐ ที่เรียกว่า “การพัฒนาแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจชุมชน” ซึ่งจุดเริ่มต้นของแหล่งทุนสำหรับการพัฒนาไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม ส่วนมากได้จากเงินบริจาคเงินสนับสนุน จากผู้ที่เชื่อมั่นในกิจกรรมที่จะช่วยก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยผนวกกับความเชื่อถือนของผู้ที่ริเริ่มดำเนินการในส่วนที่ได้จากภาครัฐนั้นไม่ได้มาโดยตรง แต่ผ่านกิจกรรมอื่นๆ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งไม่อาจนับได้ว่าเป็นแหล่งทุน แต่ช่วยในการศึกษาวิจัยและพัฒนา มีวิสาหกิจเพื่อสังคม แหล่งทุนสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมจึงมีได้หลากหลายตั้งแต่เงินบริจาคเงินรายได้จากการประกอบธุรกิจเพื่อสังคม เงินสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ เงินร่วมลงทุนจากผู้ประกอบการหรือนักลงทุนรายย่อย แหล่งทุนสนับสนุนจากภาครัฐธุรกิจเงินร่วมลงทุน เป็นต้น ดังนั้น การพัฒนาแหล่งเงินทุนช่องทางใหม่ๆ จึงเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมและ

สนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนขับเคลื่อนไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคมและเติบโตได้อย่างมั่นคง

3. กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องมีกลวิธีหรือวิธีการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม กลวิธีเหล่านี้ ได้แก่ การจัดการค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเป็นธรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ของพนักงานและสมาชิก การลดการใช้สารเคมี การส่งเสริมการปลูกพืชทดแทน การอนุรักษ์พืชพันธุ์ สัตว์ และการส่งเสริมการจัดการขยะที่เป็นมลพิษอย่างถูกลักษณะ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดการค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเป็นธรรมต่อพนักงานและสมาชิก มีการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในความต้องการพื้นฐานเป็นสำคัญ ให้ความรัก ดูแลพนักงานและสมาชิกอย่างอบอุ่น เป็นที่ปรึกษาและให้กำลังใจ ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับสมาชิกและพนักงานอยู่เสมอ เช่น การส่งพนักงาน และสมาชิกเข้าอบรมวิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การทำการตลาด เป็นต้น นอกจากกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสังคมแล้ว ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่มีความเกี่ยวพันกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ต้องให้สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและคนในชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการลดใช้สารเคมีของวัตถุดิบหลัก ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชทดแทน ปล่อยีสต์น้ำสู่แหล่งน้ำสาธารณะปีละครั้ง อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์พันธุ์พืช สัตว์ ซึ่งเป็นการ

สร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชน พ่อค้าที่เข้ามาอุดหนุนผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ไม่ได้มาจากการใช้สารเคมี ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนมีการจัดการขยะที่เป็นมลพิษและสิ่งที่เหลือจากกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบทำที่จัดการขยะในชุมชนอย่างถูกสุขลักษณะ ตลอดจนมีการณรงค์ให้สมาชิกและชุมชนเรียนรู้วิธีการขจัดแยกขยะที่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม ขยะที่รีไซเคิลได้ และขยะที่สามารถทำปุ๋ยได้ ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับชุมชน

4. การคืนผลกำไรกลับคืนสู่สังคมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องมีกลวิธีหรือวิธีการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม กลวิธีเหล่านี้ ได้แก่ การบริจาค การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และการจัดกิจกรรมสหนาการที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรูปแบบการคืนผลกำไรกลับคืนสู่สังคมในลักษณะการบริจาคให้ความช่วยเหลือสมาชิกและชุมชนที่มีความเดือดร้อนจริง ถึงจะเป็นการช่วยเหลือเป็นจำนวนเงินที่ไม่มาก แต่ก็สามารถช่วยเหลือและเยียวยาได้ในระดับหนึ่ง ยังมีการบริจาคให้กับทางวัด บ้าน โรงเรียนในเทศบาลสำคัญๆ อีกด้วย นอกจากนี้ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังได้นำผลกำไรที่ได้จากการดำเนินธุรกิจไปจัดกิจกรรมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ มีการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน สาธารณสงเคราะห์แก่ผู้ตกทุกข์ได้ยากเพื่อเป็นการช่วยในเบื้องต้น เช่น ให้การช่วยเหลือการทำบุญอุทิศบุญแก่บ้านที่ตกทุกข์ได้ยาก เป็น การมอบเครื่องอุปโภคบริโภค

แก่ผู้สูงอายุตามเทศบาลปทุมธานี การให้สวัสดิการพนักงานและสมาชิกกลุ่มในการรักษาพยาบาล 500 บาทต่อวัน และกิจกรรมสันทนาการตามประเพณีต่างๆ เป็นต้น การปันผลเงินกำไรให้กับสมาชิกกลุ่มก่อนเป็นอันดับแรก ให้มีรายได้จุนเจือครอบครัว และสร้างกำลังใจในการทำงานเพื่อส่วนร่วมหรือจะมีวิธีการเก็บรายได้คิดเป็นเปอร์เซ็นต์เพื่อเข้ากองทุนในการช่วยเหลือสมาชิกและชุมชนในยามฉุกเฉิน

5. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต้องมีกลวิธีการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม กลวิธีเหล่านี้ ได้แก่การให้สมาชิกตรวจสอบกันเอง การชี้แจงรายละเอียดต่อสหกรณ์ และการส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักกฎระเบียบ ความรับผิดชอบและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินการอย่างโปร่งใสในการบริหารจัดการ จัดทำข้อมูลการดำเนินการอย่างเป็นระบบมาตรฐาน ทั้งในส่วนการเงิน มีบัญชีรายรับ-รายจ่ายชัดเจน ตรวจสอบได้ ผลการดำเนินการสามารถเปิดเผยให้ตรวจสอบได้โดยหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรายงานในที่ประชุมชนกลุ่มทุกเดือนหรือทุก 3 เดือน เพื่อให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบการดูแลบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มให้มีการรายงาน สมาชิกกลุ่มเองมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องของการบริหารจัดการ ตลอดจนมีการประเมินผลถึงปัญหาอุปสรรคของการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม อีกทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องให้ความสำคัญต่อกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และมีการการแบ่ง

หน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในขณะเดียวกันทางกลุ่มวิสาหกิจเองต้องมีการพิจารณาถึงความคุ้มค่าในการลงทุนด้านต่างๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น การสั่งซื้อวัตถุดิบจากที่อื่น เครื่องมือในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เป็นต้น สอดคล้องกับ Duanguppama (2014) กล่าวว่า การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลช่วยเอื้อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน เป็นเป้าหมายของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมความรับผิดชอบต่อความโปร่งใส รวมทั้งการตรวจสอบได้จากสมาชิกทั้งหมด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานพัฒนาชุมชน ควรมีการส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้เรียนรู้ถึงแนวทางในการพัฒนาแหล่งทุน ทั้งตลาดเงินและตลาดทุนของการก้าวไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคมตามความเหมาะสมของบริบทแต่ละกลุ่มวิสาหกิจที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนวิเคราะห์ถึงแนวโน้มของการขับเคลื่อนไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคมว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง

1.2 ภาครัฐ ควรเป็นผู้ริเริ่มโดยทำกิจกรรมเพื่อสังคมต้นแบบในท้องถิ่นให้มีรูปธรรมชัดเจน เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจประเภทต่างๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้ กำหนดมาตรการส่งเสริมการลงทุนตามแนวการปฏิบัติของวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อไป

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนไปสู่การเป็นวิสาหกิจ เพื่อสังคมมากกว่านี้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นการศึกษาการต่อยอดไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพ ด้วยระเบียบ

วิธีการวิจัยที่ผสมผสานวิธี เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง

2.2 ควรมีการวิจัยที่เจาะลึกถึงการต่อยอดวิสาหกิจชุมชนไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่มี ศักยภาพ มีผลประกอบการในระดับดีขึ้น และอยู่ในบริบทที่มีความแตกต่างกัน ให้เห็นกระบวนการพัฒนาของแต่ละกลุ่มตามลักษณะของวิสาหกิจ เพื่อสังคม 5 ลักษณะ

References

- Chaumporn, S. (2015). Monitoring and Evaluation of Network Integration for Small-and Medium-sized Community Enterprise. *Journal of the Social Development*, 17(2).
- Duanguppama, S. (2014). The Development of Good Management Practices of the Community Enterprise in Kalasin Province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 2(2).
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2010). *The Direction of Development Plan 11 (Community) "Plan 11 to Immunity Happiness' Society*. Bangkok : Sahamitr Printing & Publishing Ltd.
- Pasutinun, P. (2017). Social Enterprise: Applying of community Enterprise and Community Welfare for Managing Thung Tamsao Community. *Journal of Community Development and Life Quality*, 5(2).
- Secretariat Office of Community Enterprise Promotion Board. (2005). *The Manual of Registration the Enterprise and Community Enterprise Network*. Bangkok : Department of Agricultural Extension, Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- _____. (2005). *The Act for Community Enterprise Promotion in 2005*. Bangkok : Department of Agricultural Extension, Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Siriphattasophon, S. (2015). A Conceptual Study of Social Enterprise Development in Thailand. *Journal of the Association of Research*, 20(2).

